

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 5 (7)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

5

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Minojiddinov A.A. Meva-sabzavot tarmog‘i korxonalarini boshqarishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish yo‘llari	8
Mirzayev A.T., Dilnozaxon M. O‘zbekistonda turizm marketingi samaradorligini baholash va uni takomillashtirishning integratsiyalashgan mexanizmi.....	12
Shavkatov A.Sh. O‘zbekistonda kichik biznes rivojlanishining institutsional va makroiqtisodiy asoslari.....	16
Махаммаджанов М.М. Инновационная трансформация банковского сектора Узбекистана: общесистемные тенденции и финансовые результаты.....	20
Sativaldiyeva G.X. IFRS 16 “Ijara” xalqaro standartiga muvofiq ijara hisobidagi o‘zgarishlar.....	24
Ismailov X.M. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta‘minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari.....	28
Yusubov I.I. Mintaqada iqtisodiyotni barqarorlashtirishda raqamli xizmatlarning rivojlanishi.....	32
Saidaxmedov N.X. Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoiyatini shakllanishi va rivojlanishining zamonaviy nazariyalari.....	35
Istamqulov D.Q., Danyarova F.B. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish yo‘llari.....	40
Aipova I.I. Resurs samaradorligini baholashning nazariy usullari va ko‘rsatkichlari.....	43
Mirzaraximova A.A. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo‘llari.....	49
Xalmirzaev A.A. Yer va suv resurslaridan samarali foydalanishda hududiy ixtisoslashuvning ahamiyati va iqtisodiy samaradorligi.....	53
Sidikov Z.A. Sirdaryo viloyatida sanoatlashtirish jarayonining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri.....	59
Usmanova N.Y. Raqamli iqtisodiyotda menejment qarorlarini qabul qilishda innovatsion texnologiyalarning roli.....	63
Ergashev R.X., Rajabaliyeva I.A. Transport-logistika infratuzilmasini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish.....	67
Raximova D.S. Barqaror restoran amaliyotlari: oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish va qayta ishlashning innovatsion yondashuvlari.....	70
Narzullayeva X.A. Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning xalqaro tajribalari.....	76
Muxitdinov Sh.Z. Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta‘sir etuvchi omillar.....	84
No‘monov O.O‘. Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatiga ta‘sir etuvchi makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy omillarni kompleks baholash.....	88
Yeshimbetov U.X. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	92
Raximova K.N. Tadbirkorlik sharoitida yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirishining o‘ziga xos xususiyatlari	97
Хошимов П.З., Тўрахожайев Х.Х. Ислоний банкларнинг ишлаш тамойиллари ва ислон молия тизимининг Ўзбекистон иқтисодиётига таъбиқи.....	100
Sattarov R.A. An integrated methodological framework for evaluating and forecasting interregional economic cooperation: an input-output approach (evidence from Uzbekistan).....	107
Farmanov J.Z. Mintaqada asalarichilik ekotizimining tamoyillari va ekologik-geografik xususiyatlarini takomillashtirish	111
Qurbonov A.B. Janubiy iqtisodiy rayonda qishloq xo‘jaligi orxonlarining tarkibiy o‘zgarishi va agrar kooperatsiyani rivojlantirish yo‘nalishlari.....	114
Тоштемуров Т.Т. Ўзбекистонда кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятини кенгайтиришда солиқ механизмларида фойдаланиш масалалари.....	119
Arziyev M.A. O‘zbekiston iqtisodiyotini transformatsiyalash sharoitida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari.....	122
Maxkamova S.Sh. Ekologik innovatsiyalar orqali yerni oqilona boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	127
Olimova N.X. Yashil moliyalashtirishning rivojlanish tendensiyalari hamda hozirgi amaliyoti: milliy kontekst	137
Zaylobitdinova H.X. Davlat oliy ta‘lim muassasalarining tijorat faoliyatini samarali boshqarish strategiyalari.....	141
Komilov A.I. Evolution of the catering industry in the context of digital technologies.....	145

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Sotvoldiyev N.N. Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda mehnat bozoriga ta'sir etuvchi omillar.....	149
O'rinov A.A. Sanoat tarmoqlarining investitsion imkoniyatlarini barqarorlik indikatorlari asosida boshqarish mexanizmlari.....	154
Ahmadaliyeva R.A. O'zbekistonda xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashish samaradorligi.....	158
Uzganbayeva D.T., Alimova Sh.F. The role of investment strategies in transforming small business entities into large corporate structures.....	162
Goziyev M.Sh., Abdufattoyeva M. Sun'iy intellekt asosida iqtisodiy qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish.....	167
Qobilov H., Uzganbayeva D.T. O'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning ro'li: so'nggi yillardagi islohotlar sharoitida iqtisodiy o'sish va bandlikka qo'shayotgan hissi.....	170
Sotiboldiyeva R., Uzganbayeva D.T. O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati.....	174
Маматкулов З.Ш. Хизмат кўрсатиш фаолиятининг шакллантириш ва бошқаришда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланишнинг инновацион йўналишлари.....	179
Shamsiddinov P., Uzganbayeva D.T. Iqtisodiyotning raqamlashtirishning afzaliklari va uning oqibatlari.....	185
Qosimov A.S. Jizzax viloyati mahallalarining qayta nomlanishi va demografik jarayonlar va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari.....	189
Qodirov A., Tulaganov E.J., Berdimurodov U.S. Inson kapitalini kapitalizatsiya qilish va samaradorligini oshirish.....	192
Saidkarimova M.I., Sobirov O.A. Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo'llari.....	199
Saidova M.J. Sanoat transformatsiyasi sharoitida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni (Andijon viloyati misolida)	203
Юсупов А.С., Пардаев Х.Ф. Динамическое управление международным портфелем акций: механизмы ребалансировки и преимущества глобальной диверсификации в условиях волатильности валютных рынков.....	206
Burxonov J.X., Soliyev I.I. Mehnat bozorini tartibga solishda innovatsion yondashuvlarning xorij tajribasi tahlili.....	213
Xaitbaev J.O. Mintaqa iqtisodiyotini barqarorligini ta'minlashda suv resurslaridan foydalanishning ko'p omilli ekonometrik modellari.....	217
Saidov U.S. Kichik tadbirkorlik subyektlarida ekologik innovatsiyalarni rag'batlantirishning moliyaviy yo'nalishlari.....	221
Nurmaxanmadov N.B. Iqtisodiyotning ekologiyaga ta'sir moyilligining oshib borishi muammosi.....	224
Xudayberdiyev K. Davlat xaridlarida elektron platformalar faoliyatini optimallashtirishda sun'iy intellektga asoslangan moderatsiya mexanizmlarining roli.....	230
Xolxo'jayev E.G'. Davlat xaridini tashkil etishda elektron savdolardan foydalanish samaradorligi hamda imkoniyatlari tahlili.	234
Rustamova F.A. Qishloq joylarda tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini baholash va uni oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	238
Ikromov A. Iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellashtirishda integro-differensial tenglamalarning o'rni va ularni tadqiq etish.....	241
Sarimsakov B.R., Usmonov J.Q. Xorijiy mamlakatlarda inson kapitalidan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida samarali foydalanish tajribalari.....	245
Maraimov I.R. O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish va aholi turmush farovonligini oshirish.....	251
Yusupov Sh.B. Xorazm viloyatida sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va oshirish yo'llari: 2020–2025 yillar tahlili va 2030 yilga prognoz.....	256
Chintemirova D.Sh. Hududlar kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari.....	260
Xusanova Z.R. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....	265
Tajiboyev S.O., Gulimboyev S.I. Moliyaviy siyosatning investitsiya muhitiga ta'siri.....	270
Tajiboyev S.O. G'aznachilikda to'lovlarni amalga oshirish.....	275
Xaydarov M., Baxtiyorov I. Innovatsion iqtisodiyot g'oyalari va ularni oliy ta'lim tizimi orqali qo'llashning nazariy asoslari.....	279
Ким Т.В., «Зарубежный опыт развития циркулярной экономики и её роль в формировании ресурсосберегающей модели экономического развития».....	286

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Saydullayeva R.U. Analysis of financial efficiency and profitability in the green economy: the role of IAS and IFRS standards.....	292
Galatov A.A., Karimova G.A. O‘zbekistonda Islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyati va strategik boshqaruv tizimining tahlili.....	296
Tursunov F.U. Oliy ta‘lim sifati monitoringini takomillashtirish mexanizmlarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari... ..	300
Yakhshiboev R.E. Retrieval-augmented generative AI for smart learning content.....	303
Ergashev S.A. Sanoat korxonalarini barqaror rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish: ilmiy-nazariy va amaliy asoslar.....	307
Абдуллаева Р.Ғ., Тажибаева Н.Ф. Ўзбекистон иқтисодиётида инвестицияларнинг устувор йўналишлари ва ривожланиш истиқболлари.....	311
Sayfullayev J. Why organizations struggle to implement green management practices: key barriers and practical solutions.....	316
Sirojiddinov K.I. Korxonaning raqobatbardoshligini baholash usullari.....	319
Ibraximov X.S. Mintaqalarda tadbirkorlik muhitini shakllantirishda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘rni va mexanizmlari.....	324
Tajibayev K.Q. Farg‘ona vodiysida kichik biznes sub’ektlari raqobatbardoshligini oshirishning metodologik asoslari.....	328
Abdulxakimov Z.T. Barqaror rivojlanish evolyusiyasi va tarkibiy qismlari masalalari.....	332
Pazilidinov M.M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlarning raqamlashtirish tajribasi.....	337
Жураева М.З., Ахмедов Р.М. Экосистема применения системного подхода в менеджменте транспортной инфраструктуры.....	341
Ахмедов Р.М. Основные требования к разработке системного подхода в менеджменте дорожного хозяйства Республики Узбекистан.....	348
Mamasiddiqova F.X. Qishloq xo‘jaligida mahallalar ixtisosligi: nazariy asoslar, regional tahlil va rivojlantirish istiqbollari.....	353
To‘rayev A.A. Mehnat bozorini texnologik transformatsiyalash sharoitida ishchi kuchi raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari.	358
Солиев И.И. Концептуальные основы институциональной автономии вузов в условиях модернизации системы образования Узбекистана.....	362
Xasanov S.Q. Sanoat korxonalarini rivojlantirishda modernizatsiya va klaster yondashuvining o‘rni.....	365
Murodov A. Aholining real pul daromadlarini va xarid qobiliyatini oshirishning nazariy asoslari.....	369
Карабаев Р.З. Искусственный интеллект в цифровой экономике Узбекистана.....	374
Rasulova Sh.A. Bozor iqtisodiyotida monopoliyaning mohiyati, shakllari va uning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta‘siri.....	378
Salimov A.F., Rasulova Sh.A. Bozor muvozanati va unga ta‘sir ko‘rsatuvchi omillar.....	381
Sattarova G.X. O‘zbekiston logistika bozorida yuk tashish xavflarini sug‘urta orqali kamaytirishning iqtisodiy samaradorligi.....	385
Муродхўжаева Ф.М. Маҳаллий саноатни шакллантиришда кластер ёндашуви ва 2030 йилгача трансформациянинг прогноз параметрлари (Наманган вилояти мисолида).....	389
Yoqubjonov R.R. Kichik biznes mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	396
Nasritdinov B.X. Risklarni integral baholash kichik biznesda moslashuvchan boshqaruv tizimi asbobi sifatida	400
Abdurazzoqov H.A. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonining hozirgi holati va tendentsiyalari.....	406
Turgunov M.M., Soliyev I.I. Milliy innovatsion tizim samaradorligini oshirishning strategik yo‘nalishlari.....	411
Kuzimuratova D.M. O‘zbekiston Respublikasida tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish va takomillashtirish.....	414
Soyibjonov I.S. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish.....	419
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	423
Odinayev G‘.J. Nogironligi bo‘lgan aholi qatlamini strategik sohalarda band qilish loyihalari.....	427
Abduvahobov V.B. Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishning global standartlari va O‘zbekiston tajribasi: kompleks tahlil.....	430
Қўзиева Н.Н. Билвосита солиқларнинг шаклланиши ва ривожланиб бориши.....	435

**TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA SOHASINI MOLİYALASHTIRISH
SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI**

**ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФИНАНСИРОВАНИЯ СФЕРЫ СВЯЗИ
КОММЕРЧЕСКИМИ БАНКАМИ**

**WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF FINANCING THE
TELECOMMUNICATION SECTOR BY COMMERCIAL BANKS**

Mirzaraximova Aziza Azimdjanovna

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirishning nazariy-uslubiy asoslari hamda amaliy mexanizmlari kompleks tarzda tahlil etiladi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirishda bank kreditlari, investitsion moliyalashtirish, lizing, sindikatlashgan kreditlar va loyihaviy moliyalashtirish vositalaridan samarali foydalanish yo‘llari yoritiladi. Shuningdek, aloqa sohasining yuqori kapital sig‘imlili, uzoq muddatli investitsion sikli va tezkor texnologik yangilanishlari bilan bog‘liq risk omillari tijorat banklarining kredit siyosati va moliyalashtirish samaradorligiga ta’sir etuvchi muhim omillar sifatida baholanadi. Tadqiqot natijasida moliyalashtirish samaradorligini oshirish, bank resurs bazasini diversifikatsiya qilish, innovatsion moliyaviy vositalarni keng joriy etish hamda risklarni boshqarish tizimini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan taklif va xulosalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: tijorat banklari, aloqa sohasi, moliyalashtirish samaradorligi, telekommunikatsiya infratuzilmasi, kreditlash, investitsion moliyalashtirish, loyihaviy moliyalashtirish, sindikatlashgan kreditlar, bank risklari, kapital sig‘imi, raqamli iqtisodiyot, moliyaviy innovatsiyalar

В данной статье комплексно анализируются теоретико-методологические основы и практические механизмы повышения эффективности финансирования сферы связи коммерческими банками. В условиях цифровой экономики освещаются направления эффективного использования банковских кредитов, инвестиционного финансирования, лизинга, синдицированных кредитов и проектного финансирования в развитии телекоммуникационной инфраструктуры. Также рассматриваются такие важные факторы, влияющие на кредитную политику коммерческих банков и эффективность финансирования, как высокая капиталоемкость отрасли связи, длительный инвестиционный цикл и риски, связанные с быстрыми технологическими обновлениями. По результатам исследования разработаны научно обоснованные предложения и выводы по повышению эффективности финансирования, диверсификации ресурсной базы банков, расширению применения инновационных финансовых инструментов и совершенствованию системы управления рисками.

Ключевые слова: коммерческие банки, сфера связи, эффективность финансирования, телекоммуникационная инфраструктура, кредитование, инвестиционное финансирование, проектное финансирование, синдицированные кредиты, банковские риски, капиталоемкость, цифровая экономика, финансовые инновации

This article provides a comprehensive analysis of the theoretical and methodological foundations and practical mechanisms for improving the efficiency of financing the telecommunications sector by commercial banks. In the context of the digital economy, the study

highlights effective approaches to the use of bank lending, investment financing, leasing, syndicated loans, and project financing in the development of telecommunications infrastructure. It also examines key factors influencing banks’ credit policies and financing efficiency, including the high capital intensity of the telecommunications sector, long investment cycles, and risks associated with rapid technological changes. Based on the research findings, scientifically grounded proposals and conclusions are developed to enhance financing efficiency, diversify banks’ resource base, expand the use of innovative financial instruments, and improve risk management systems.

Keywords: commercial banks, telecommunications sector, financing efficiency, telecommunications infrastructure, lending, investment financing, project financing, syndicated loans, banking risks, capital intensity, digital economy, financial innovations

Bugungi kunda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi telekommunikatsiya va aloqa infratuzilmasining milliy iqtisodiyotdagi strategik ahamiyatini yanada oshirmoqda. Aloqa sohasi iqtisodiyot tarmoqlari, davlat boshqaruvi, moliya-bank tizimi, ta’lim, sog’liqni saqlash va tadbirkorlik subyektlari faoliyatining raqamli transformatsiyasini ta’minlovchi muhim infratuzilmaviy asos hisoblanadi. Shu bois ushbu sohani barqaror moliyalashtirish, xususan, tijorat banklari kreditlari, investitsion moliyalashtirish, lizing, sindikatlashgan kreditlar va loyihaviy moliyalashtirish mexanizmlaridan samarali foydalanish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilanmoqda. Prezident Sh.M. Mirziyoyev rahbarligida o‘tkazilgan videoselektor yig‘ilishida “raqamli iqtisodiyotsiz mamlakat iqtisodiyotining kelajagi yo‘q” ekani alohida ta’kidlangan [1]. Bu fikr aloqa va telekommunikatsiya infratuzilmasini modernizatsiya qilish, keng polosalik internet, mobil aloqa va raqamli xizmatlar qamrovini oshirishda moliyaviy resurslarning yetarli va samarali yo‘naltirilishi zarurligini ko‘rsatadi.

Mazkur yo‘nalishda qabul qilingan “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasi ham mamlakatda raqamli infratuzilmani rivojlantirish, iqtisodiyot tarmoqlari va hududlarni raqamli transformatsiya qilish, elektron davlat xizmatlari hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etishga qaratilgan muhim dasturiy hujjat hisoblanadi [2]. Ushbu strategik vazifalarni amalga oshirish esa aloqa sohasiga uzoq muddatli va barqaror investitsiyalarni jalb etishni, tijorat banklarining moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirishni talab qiladi.

Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish masalasi zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda muhim tadqiqot yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Mazkur yo‘nalishdagi ilmiy ishlarda bank tizimi, telekommunikatsiya sektori hamda raqamli iqtisodiyot o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik kompleks tarzda o‘rganilgan.

Birinchidan, bank tizimida moliyalashtirish mexanizmlarining evolyutsiyasi va ularning iqtisodiy rivojlanishga ta’siri masalalari ko‘plab iqtisodchi olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Masalan, Mishkin (2019) bank tizimi iqtisodiy o‘rishni rag‘batlantiruvchi asosiy moliyaviy vositachi sifatida kapitalni samarali taqsimlashda muhim rol o‘ynashini ta’kidlaydi [3]. Shuningdek, Levine (2005) moliyaviy tizim rivojlanishi va iqtisodiy o‘rish o‘rtasida uzviy bog‘liqlik mavjudligini ilmiy asoslab beradi [4].

Ikkinchidan, telekommunikatsiya sohasi moliyalashtirishining o‘ziga xos xususiyatlari, jumladan, yuqori kapital sig‘imi va uzoq muddatli investitsion sikl masalalari alohida o‘rganilgan. Xalqaro tajribada ushbu sektorni moliyalashtirishda loyihaviy moliyalashtirish, sindikatlashgan kreditlar va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari keng qo‘llanilishi qayd etilgan [5]. Estache va Wren-Lewis (2010) infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda risklarni taqsimlash va uzoq muddatli investitsiya manbalarini jalb etish muhimligini ta’kidlaydi [6].

Ushbu maqolani tayyorlashda me’yoriy-huquqiy hujjatlar, foydalanilgan adabiyotlar va internet ma’lumotlari rasmiyligi, undagi iqtisodchi olimlarning mavzuga oid ilmiy-nazariy qarashlarining qiyosiy va tanqidiy tahlil qilingan.

So‘nggi yillarda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi aloqa va telekommunikatsiya sohasining iqtisodiyotdagi o‘rnini sezilarli darajada oshirdi. Natijada ushbu tarmoqni moliyaviy jihatdan qo‘llab-quvvatlash, ayniqsa tijorat banklari ishtirokini kengaytirish zarurati yuzaga

kelmoqda. Mamlakatimizda bank tizimini isloh qilish, investitsion faollikni oshirish hamda infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishga qaratilgan chora-tadbirlar izchil amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, aloqa sohasining o‘ziga xos xususiyatlari banklar uchun yangi yondashuv va mexanizmlarni talab etmoqda.

1-rasm. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo‘llari

Mazkur 1-rasmda tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirishning kompleks mexanizmlari tizimli yondashuv asosida tasvirlangan. Diagramma markazida “aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish” konsepsiyasi joylashgan bo‘lib, uning atrofida ushbu jarayonga bevosita ta’sir etuvchi asosiy omillar va yo‘nalishlar o‘zaro bog‘liqlikda aks ettirilgan.

Birinch blok — moliyaviy tahlil va loyihalarni tanlash sifatini oshirish — banklar tomonidan investitsion qarorlar qabul qilishda asosiy boshlang‘ich bosqich sifatida namoyon bo‘ladi. Bu bosqichda loyihalarning moliyaviy barqarorligi va risk darajasi baholanadi, bu esa keyingi moliyalashtirish samaradorligini belgilab beradi.

Ikkinchi va uchinchi bloklar — moliyaviy resurslarni jalb etish hamda kredit xatarlarini boshqarish — bank tizimining barqarorligini ta’minlovchi muhim institutsional omillar hisoblanadi. Ular orqali banklar uzoq muddatli resurs bazasini shakllantiradi va kredit risklarini minimallashtiradi.

To‘rtinchi blok moliyaviy mahsulot va xizmatlarni rivojlantirishga qaratilgan bo‘lib, bu banklarning aloqa sohasi ehtiyojlariga moslashuvchanligini oshiradi. Xususan, lizing, faktoring va sindikatlashgan kreditlar kabi instrumentlar yirik infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Beshinchi blokda davlat-xususiy sheriklik (DXSh) mexanizmlaridan foydalanish ko‘rsatilgan bo‘lib, bu yirik va kapital sig‘imli loyihalarni amalga oshirishda risklarni taqsimlash va investitsiyalarni jalb qilish imkonini beradi. Bu esa ayniqsa telekommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirishda dolzarb hisoblanadi.

Oltinchi blok - raqamli texnologiyalarni joriy etish — zamonaviy bank tizimining transformatsiyasini ifodalaydi. Sun’iy intellekt va “big data” asosida qaror qabul qilish moliyalashtirish jarayonining aniqligi va tezkorligini oshiradi.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligi ko‘p jihatdan banklarning moliyaviy resurslaridan oqilona va samarali foydalanish darajasi, risklarni boshqarish tizimining mukammalligi hamda innovatsion moliyaviy instrumentlarni amaliyotga keng joriy etish imkoniyatlariga bevosita bog‘liqdir. Ayniqsa, banklar tomonidan resurslarni to‘g‘ri taqsimlash, likvidlikni saqlash va kredit portfelini diversifikatsiya qilish moliyalashtirish jarayonining barqarorligini ta’minlaydi. Shu bilan birga, zamonaviy risk-menejment usullarini qo‘llash, xususan, kredit risklarini baholashda ilg‘or tahliliy yondashuvlardan foydalanish moliyaviy yo‘qotishlar ehtimolini kamaytirishga xizmat qiladi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida esa telekommunikatsiya infratuzilmasining rivojlanishi yanada jadallashib, ushbu sohaga bo‘lgan talab keskin ortmoqda. Bu holat bank tizimidan uzoq muddatli, barqaror va diversifikatsiyalashgan moliyalashtirish manbalarini shakllantirishni talab etadi. Xususan, an’anaviy kreditlash bilan bir qatorda loyihaviy moliyalashtirish, sindikatlashgan kreditlar, obligatsiyalar va boshqa muqobil moliyaviy instrumentlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada, tijorat banklari tomonidan olib borilayotgan moliyalashtirish siyosatini takomillashtirish, innovatsion yondashuvlarni kengaytirish hamda resurs bazasini mustahkamlash aloqa sohasining barqaror va samarali rivojlanishini ta’minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Mirziyoyev, Sh. M. (2020, 22-sentyabr). Prezident: Raqamli iqtisodiyotsiz mamlakat iqtisodiyotining kelajagi yo‘q. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6079-son Farmoni. (2020, 5-oktyabr). “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. Lex.uz.
3. Mishkin, F. S. (2019). The Economics of Money, Banking and Financial Markets. Pearson.
4. Levine, R. (2005). Finance and Growth: Theory and Evidence. Handbook of Economic Growth.
5. World Bank. (2020). Infrastructure Finance and PPPs.
6. Estache, A., & Wren-Lewis, L. (2010). Toward a Theory of Regulation for Developing Countries.
7. BIS. (2021). Fintech and the digital transformation of financial services.
8. IBM Institute for Business Value. (2023). Telecom and banking integration report.
9. Jack, W., & Suri, T. (2011). Mobile Money: The Economics of M-PESA.
10. Yescombe, E. R. (2014). Principles of Project Finance. Academic Press.
11. Abdullayev, Yo. va boshqalar. (2021). Bank ishi. Toshkent.
12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6079-son Farmoni. (2020).
13. ITU. (2022). Telecommunication Development Report.
14. OECD. (2021). Digital Economy Outlook.